

*Главацька Л.І.,
Панченко С.В., Поліщук Л.М.,*
старші викладачі кафедри українознавства,
Вінницький національний медичний
університет ім. М.І. Пирогова

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглядаються актуальні проблеми мовної підготовки студентів-іноземців у вищих медичних закладах України. Дається характеристика основних етапів даної підготовки, формулюються її базові принципи. Накреслюються деякі напрямки подальших досліджень з питань, обговорюваних у статті.

Ключові слова: мовна підготовка, студенти-іноземці, вищі медичні навчальні заклади.

В статье рассматриваются актуальные проблемы языковой подготовки студентов-иностранцев в высших медицинских учебных заведениях Украины. Дается характеристика основных этапов данной подготовки, формулируются ее основные принципы. Намечаются некоторые направления дальнейших исследований по вопросам, обсуждаемым в статье.

Ключевые слова: языковая подготовка, студенты-иностранцы, высшие медицинские учебные заведения.

The article deals with up-to-date problems of language training of Ukrainian higher medical schools international students. There is given the characteristics of this training main stages, its basic principles are formulated. There are outlined some directions of further research on the problems discussed in the article.

Key words: language training, international students, higher medical schools.

Постановка проблеми. На характер сучасного освітнього процесу все більше впливає вимога до майбутніх фахівців досягти професійних вершин у своїй діяльності. У навчанні іноземних мов це проектується на оволодіння знаннями, навичками та вміннями, необхідними перш за все для спілкування в навчально-професійній сфері, а також на формування вмінь удосконалення діяльності із засвоєння мови та користування нею. Сказане в повній мірі стосується підготовки у нашій державі фахівців для зарубіжних країн – однієї з ефективних форм культурного і наукового співробітництва, що сприяє зміцненню авторитету України на міжнародній арені, а також є джерелом

додаткового фінансування освіти.

Метою даної статті є розглянути актуальні проблеми мовної підготовки студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах України. Вибір теми публікації був, по-перше, зумовлений тим фактом, що в Україні, яка серед розвинутих європейських країн посідає гідне місце за загальним числом студентів, найбільшою популярністю в іноземних громадян користуються медичні і фармацевтичні спеціальності.

Виклад основного матеріалу. На даний час 16 вищих медичних навчальних закладів України здійснюють підготовку іноземних фахівців. По-друге, тим, що автори статті мають багаторічний досвід в сфері мовної підготовки студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах України, а саме у Вінницькому національному медичному університеті імені М.І. Пирогова. Саме цей досвід потребує системного узагальнення в контексті як сучасних тенденцій в освітньому процесі, так і наукових досліджень останніх років. У них, зокрема, обговорюються наступні питання:

- впровадження національних рамок кваліфікацій [1];
- використання стереотипів для формування соціокультурної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови [2];
- використання сучасних електронних навчальних платформ у підготовці фахівців з вищою освітою [3];
- самореалізація особистості в різних видах творчої діяльності [4];
- теорія і практика особистісно орієнтованого навчання [5];
- слухання і говоріння як пріоритети в оволодінні мовою [6];
- стратегічний план «Європа-2020» [7].

Іншими словами, реагуючи на соціальний запит, пов'язаний з мовною підготовкою студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах України, шляхом системного узагальнення накопиченого в даній сфері досвіду на основі відповідних наукових досліджень останніх років, ми поставили у даній статті за мету запропонувати свої варіанти розв'язання деяких з актуальних питань мовної підготовки зазначеного контингенту.

На сучасному етапі відбувається реформування системи підготовки лікарів в Україні відповідно до вимог Болонської декларації. Підготовка лікаря здійснюється на етапах переддипломної і післядипломної підготовки. Навчання проходить відповідно до освітньо-професійних програм загальної лікарської

підготовки фахівця з трьох базових спеціальностей (лікарська справа, педіатрія, медико-профілактична справа) з подальшою спеціалізацією на післядипломному етапі відповідно до освітньо-професійних програм певної лікарської спеціальності.

Часові рамки підготовки студентів-медиків у вищих навчальних закладах дорівнюють 6 рокам: 4 роки – бакалавр (базова вища медична освіта) і подальше дворічне навчання для підготовки фахівців (повна вища медична освіта) із кваліфікацією „лікар“ або наступне однорічне навчання для підготовки лікарів-стоматологів. Підготовка магістрів здійснюється на базі повної вищої медичної освіти у вищих навчальних закладах і відбувається, як правило, одночасно з підготовкою в інтернатурі.

Приєднання до Болонського процесу, впровадження кредитно-модульної системи як ефективної моделі організації навчального процесу – це шанс для медичних вузів України:

- підвищити якість підготовки лікарів;
- забезпечити конкурентоспроможність українського диплома на ринку праці;
- підвищити інтерес до навчання у вищих медичних навчальних закладах України у студентів з інших країн.

Болонський процес тісно пов'язаний із Стратегічним планом “Європа – 2020”, який починається з освіти, що є „вирішальним фактором не тільки для сьогодення, а також для майбутнього“ [7, с. 4], а також із впровадженням національних рамок кваліфікацій, який має своїми базовими параметрами:

- розробку навчальних програм;
- результати навчання і типи кваліфікацій;
- гарантію якості освіти;
- модульність і гнучкі траєкторії навчання;
- структурні, організаційні та управлінські реформи вищої освіти;
- навчання впродовж життя – професійно-технічна і вища освіта;
- мобільність викладацького складу і слухачів кваліфікаційних курсів;
- питання найму;
- визнання ступенів у різних країнах;
- реформу відносин між навчальним закладом і міністерством тощо [1, с. 7].

Переходячи до більш конкретних питань, зазначимо, що під медичним профілем у вищій освіті розуміють тип підготовки іноземних учнів іноземній мові (українській або російській), загальноосвітнім і медичним дисциплінам, побудований з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності медиків.

Іноземному студентів-медику доводиться розв'язувати різноманітні завдання, що вимагають сформованості умінь і знань у таких підсферах навчально-професійної діяльності, як:

- а) слухання лекцій;
- б) підготовка до практичних занять;
- в) робота в лабораторії;
- г) консультації;
- д) складання модульних контролів;
- е) оформлення лабораторних і наукових праць або рефератів;
- ж) підготовка доповідей і повідомлень;
- з) участь у клінічній практиці та інше.

Весь процес одержання іноземним громадянином освіти у ВНМУ імені М.І. Пирогова містить наступні ланки:

- приїзд в Україну після закінчення середньої школи або її еквівалента на батьківщині чи в іншій країні (що не виключає також повного або часткового прослуховування курсу якогось вищого навчального закладу) для навчання на підготовчому факультеті;

- підготовка за обраною спеціальністю на I-VI курсах (для деяких спеціальностей – I-V курсах);

- післядипломна спеціалізація.

Студенти-іноземці, що обрали англійську мовою навчання, починають навчання безпосередньо на першому курсі.

Звідси розрізняються два варіанти їх мовної підготовки.

Варіант 1.

Початковий етап (перший семестр навчання на підготовчому факультеті). Основні завдання – формування базових механізмів, що становлять фундамент володіння мовою (українською або російською), а також оволодіння лексичним мінімумом з профільних дисциплін (математики, фізики, хімії, біології). Залишаючись на позиціях взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої

діяльності (слухання, говоріння, читання, письма), ми, разом з тим, поділяємо думку тих, хто вважає, що шлях успішного оволодіння мовою лежить, передусім через її слухове сприйняття і формування здатності породжувати усні вербальні реакції. Це, окрім всього іншого, дає можливість відчувати мелодику мови [6].

У зв'язку з тим, що студенти-іноземці опиняються в новому не тільки мовному, але й соціокультурному середовищі, а також, як правило, навчаються у багатонаціональних групах, на початковому етапі особливо гостро постає проблема подолання негативного і використання позитивного впливу стереотипів, кожен з яких – „вербальне висловлювання-судження, яке містить характеристику певної соціальної чи культурної групи осіб, приписує їй певні якості і моделі поведінки і вдається до надмірного спрощення й узагальнення та до необґрунтованої емоційної оцінки. Стереотипам властива також значна поширеність у суспільстві / культурі, де вони виникли“ [2, с. 35-36].

З одного боку, стереотипи виконують негативну функцію, оскільки вони не лише ускладнюють міжкультурне порозуміння і співпрацю, але й можуть призвести до міжкультурної нетерпимості і конфронтації. Тому один з напрямків роботи викладачів підготовчого факультету на початковому і наступних етапах – подолання стереотипів. З іншого боку, стереотипи, виконуючи функцію розмежування між рідним та знайомим і чужим та незнайомим, допомагають подолати невпевненість і зорієнтуватись у ситуаціях міжкультурного спілкування, зміцнюють відчуття власної ідентичності.

Середній етап (другий семестр навчання на підготовчому факультеті). Розширюється вивчення мови в навчально-науковій сфері. Вивчаючи мову спеціальності, іноземні учні медичного профілю:

1) засвоюють найбільш частотні, комунікативно цінні мовні засоби наукового стилю мовлення (на основі профільних дисциплін: біології, анатомії, хімії, фізики);

2) знайомляться зі структурними моделями текстів, характерних для медичних дисциплін;

3) опановують загальнонауковий термінологічний і понятійний апарат.

Одним з основних принципів навчання на підготовчому факультеті є принцип „єдиного мовного режиму“. Цей режим досягається шляхом міждисциплінарної методики навчання. Оскільки головною метою навчального

процесу є формування комунікативної компетенції в навчально-професійній сфері спілкування, міждисциплінарні взаємини мовознавців і предметників мають бути спільно підпорядковані її досягненню, незважаючи на різницю навчальних предметів і компетенції, за які вони є відповідальними (українська / російська мова і мовна компетенція – з одного боку, і фізика, хімія, анатомія, біологія, поєднані поняття предметна компетенція, – з іншого).

Загалом можна сказати, що формування на підготовчому факультеті мовленнєвих навичок і умінь на матеріалі наукового стилю мови дозволяє студентам-іноземцям успішно включитися в навчальний процес на основному етапі.

Основний етап (навчання на I-V курсах медичного факультету). Тут навчальний процес характеризується диференціацією таких параметрів спілкування як:

- 1) сфери (соціально-культурна, соціально-політична, соціально-побутова, навчально-професійна);
- 2) теми;
- 3) характер;
- 4) ситуації;
- 5) соціальні ролі, що їх можуть виконувати медики як члени певного соціуму: санітар, медсестра (медбрат), асистент лікаря, лікар, консультант, пацієнт.

Іноземний студент-медик удосконалює рівень володіння українською / російською мовою, наближаючи свої комунікативно-мовленнєві уміння до рівня носіїв мови. У сукупність цих умінь входять:

- 1) уміння розуміти усні і письмові тексти, бачити всі закладені в них змісти, створювати власні тексти;
- 2) уміння висловлювати одну думку різними способами, адекватно реагуючи на ситуацію за допомогою мовленнєвих вчинків;
- 3) уміння активно і творчо аналізувати і використовувати наукову літературу за фахом;
- 4) уміння засвоювати масиви наукової інформації;
- 5) уміння обробляти, оцінювати, описувати дані клінічних досліджень (експериментів);
- 6) уміння подавати підсумки виконаної роботи у вигляді рефератів, статей,

доповідей.

Варіант 2. Є актуальним для студентів-іноземців, які оволодівають обраною спеціальністю на англomовній основі. Прибуваючи на навчання безпосередньо на першому курсі медичного університету, вони протягом наступних 3,5 років вивчають українську / російську мову як засіб адаптації і виживання у новому мовному і соціокультурному середовищі, а в подальшому – участі в практичних заняттях на базі клінік, у тому числі спілкування з хворими. Даний варіант передбачає відповідну модифікацію програми з української / російської мови для студентів-іноземців I-IV курсів.

Принципово важливим є те, що, незалежно від конкретної мови навчання, оволодіння і володіння нею не тільки визначає сутність мови як навчального предмета в контексті оволодіння обраною спеціальністю, але й є важливим засобом особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Особистісно орієнтоване навчання має в своїй основі такі основні принципи:

- принцип гуманізму;
- принцип креативності;
- принцип діяльнісного підходу;
- принцип інтегративності;
- принцип варіативності [5].

Стисло перераховані принципи означають наступне.

1. Принцип гуманізму. Виключення насилля і тиску на студентів. Акцент на їхніх досягненнях, розкриття їхнього потенціалу і заохочення до його реалізації.

2. Принцип креативності. Заохочення творчості студентів.

3. Принцип діяльнісного підходу. Реалізація таких видів діяльності як когнітивна, розвивальна, репродуктивна, контрольна-оцінна та регулятивна.

4. Принцип інтегративності. Вироблення єдиної педагогічної стратегії. Взаємне застосування викладачами певних понять, термінів, фактів з одного предмета в іншому при розробці занять з теми, що вивчається.

5. Принцип варіативності. Диференційоване навчання. Адаптоване навчання. Корекційне навчання. Створення відповідних моделей навчального процесу.

Особливий акцент, на нашу думку, слід робити на самореалізацію

особистості в різних видах діяльності. Йдеться саме про „особистість, яка здатна до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, вміє використовувати здобуті знання для творчого розв’язання проблем, критично мислити, прагне реалізувати себе, змінити на краще своє життя та життя своєї держави“ [4, с. 2].

У більш практичному плані передбачається, що студент виявляє свою ініціативу і творчість у справі, творцем якої почувається. Незрівнянно ефективними в цьому сенсі є застосування методу проектів, а також організація дебатів, дискусій. Вони надають студентам можливість самостійно планувати та реалізовувати роботу, у якій мовленнєве спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності, а також активізувати свою розумову діяльність, зорієнтувати навчальний процес на розвиток критичного мислення, творчості.

Таким чином, у процесі мовної підготовки студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах слід враховувати специфіку початкового, середнього і основного етапів цієї підготовки, а також особливості роботи з тими студентами, які обрали англійську мовою навчання. При цьому необхідно дотримуватись принципів єдиного мовного режиму, гуманізму, креативності, діяльнісного підходу, принцип інтегративності, принцип варіативності, що сприяє здійсненню особистісно орієнтованого навчання, самореалізації особистості в різних видах діяльності.

Висновок. Серед питань, які очікують свого розв’язання, поряд із згаданою вище модифікацією навчальної програми з урахуванням специфіки мовної підготовки англомовних студентів-іноземців, слід назвати також виявлення закономірностей використання сучасних інформаційних технологій, зокрема електронних навчальних платформ у підготовці фахівців з вищою освітою, оскільки загальна інформатизація суспільства суттєво впливає на організацію навчального процесу з іноземних мов у вищих навчальних закладах. Значні можливості для підготовки висококваліфікованих компетентних фахівців надають, зокрема, системи управління навчанням LMS (Learning Management Systems), серед яких визнаним лідером є електронна навчальна платформа Moodle [3].

Література:

1. Арутюнян К. Проблеми впровадження національних рамок кваліфікацій / К. Арутюнян // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2011. – № 6. – С. 6 -7.
2. Голуб І.Ю. Використання стереотипів для формування соціокультурної компетенції

студентів на заняттях з іноземної мови / І.Ю. Голуб // Іноземні мови. – 2012. – № 4. – С. 35-40.

3. Коваль Т. І. Використання сучасних електронних навчальних платформ у підготовці фахівців з вищою освітою / Т.І. Коваль // Іноземні мови. – 2013. – № 1. – С. 43-44.

4. Личката С. Ф. Самореалізація особистості в різних видах творчої діяльності / С.Ф. Личката // Англійська мова і література. – 2013. – № 9 (379). – С. 2-5.

5. Сафарян С. Теорія і практика особистісно орієнтованого навчання / С. Сафарян // Іноземні мови в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 7-11.

6. Синельников А.П. Непутевые мысли / А.П. Синельников // Англійська мова і література. – 2013. – № 10 – С. 2-6.

7. Флего Г. Стратегічний план «Європа-2020» починається з освіти / Г. Флего // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2011. – № 6. – С. 4-5.

УДК 378.091

Джеджула О.М.,

професор кафедри

загальнотехнічних дисциплін

та професійної освіти, ВНАУ

Кубай А.О.,

студент групи 11-ЕЕС ФМСГ,

Вінницький національний

аграрний університет

МЕТОДИКА СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНИХ СХЕМ У ГРАФІЧНИХ РЕДАКТОРАХ

У статті проводиться порівняльний аналіз можливостей графічних редакторів для створення електричних схем. Пропонується використання графічного редактора Microsoft Visio під час проведення навчальних занять.

Ключові слова: методика, графічний редактор, електрична схема.

В статье проводится сравнительный анализ возможностей графических редакторов для создания электрических схем. Предлагается использование графического редактора Microsoft Visio во время проведения учебных занятий.

Ключевые слова: методика, графический редактор, электрическая схема.

The article is a comparative analysis of opportunities of graphic editors for creating electrical circuits. Using graphics editor Microsoft Visio during training sessions is proposed.

Key words: methods, graphics editor, the electric circuit.